

Tark Kodanik

WWW.GRYNE.EE

GRÜÜNE

Eestimaa Roheliste häälekandja
TARGA KODANIKU VÄLJAANNE

UUS ENERGIA

N° 2 (18) • 2010

LOE LÄBI JA ANNA SÕBRALE

TARK KODANIK

- Võtab juhtimisotsused enda kätte
- Teeb loomult arukaid asju, mis on ühiskonna hüvanguks ja edenemiseks vajalikud
- Lööb kaasa oma valitsuse arendamisel
- Toetab otsedemokraatiat ja arukat planeerimist

OLID KORD ROHELISED...

Milleks oli ja on ka edaspidi Rohelisi vaja, sellest arutleb Marek Strandberg – lk 2

TARGASTI TOITUMISEST

Aleksei Lotman annab nõu, kuidas vältida toidu ostjana enda ja lähedaste mürgitamisest – lk 3

ROHELISED LAHENDUSED SOTSIAALSETELE PROBLEEMIDELE

Maret Merisaar võtab kokku EL liikmesriikide arvamusi väljütlemiseks roheline majanduse teemadel – lk 5

HARIDUS ON VÕTI TULEVIKKU

Jüri Ginter kutsub kõiki asjahuvilisi osalema Eesti haridusstrateegia väljatöötamisel – lk 6

JALGRATAS ON VIST SAATANAST?

Kuidas jalgrattasõit head sõltuvust tekitab, pajatab Allan Jaakus – lk 7

SAAGE TUTTAVAKS:

Intervjuu Toomas Niimanniga – lk 8

Eesti hea elu :)

MAREK STRANDBERG

Erakond Eestimaa Rohelised asutaja ja Riigikogu liige

seksi ei pea me mitte ainult jooksmata vaid ka pidevalt õppima.

Selline on meie Eesti.

Hea :)

Hea on kui on kindlustunne. Kindlustunne mis pärineb teadmistest. Teadmistest, millega loome paremaid lahendusi, tehnoloogiad ja masinad. Head lahendused nii inimese kui looduse jaoks. Inimesel on hea nii koos teiste inimestega, kui ka häid ja õigeid lahendusi ning masinaid ja tehnoloogiaid kasutades.

Keegi peab nende heade lahenduste eest seisma. Just selle eest, et need lahendused oleksid ka sisuliselt head.

Rohelised seisavad selle eest. Teised ei seisa. Liberaalide jaoks on oluline, et masinaid müüdaks ja raha laekuks. Keskklassi esindajate jaoks on oluline, et kõigil oleks võimalik soetada mingi keskpärane masin ja sotsiaalselt soovivad, et raha, mida saadakse masinate tegemisest ja müügist, jaotuks võimalikult ühtlaselt inimeste vahel.

Masinate loomus ja mõju neid ei häiri. Vähemalt mitte sel määral kui see häirib Rohelisi. Ja mitte sel määral kui Rohelised näevad, et keskkonnasõbra-

lik ühiskond põhineb just keskkonna ning inimsõbralikel lahendustel.

Inimene on kogu oma ajaloo jooksul olnud tehnoloogiline olend. Tehnoloogia on aidanud meid inimeseks saada. Esimene oluline masin inimese jaoks oli lõke. Tuli küpsetas ja muutis lihtsamalt omastatavaks valgud ja samas hävitas ka parasiidid. Nii tekkis rohkem vanemaid ja vanavanemaid. Kolme põlvkonna koosolemine pani aluse keele elavnemisele, kultuurile ja tegi meist inimesed.

Nüüd on ring täis.

Ka nüüd vajame kolme põlvkonda koos või lähetikku olemist. Kultuuri ning rahva säilimise ja edendamise nimel. Me vajame täna lahendusi, et kolm põlvkonda saaks koos olla. Need lahendused on mikroenergeetika, kommunikatsioonivahendid, energiasäästlikud kodud, kättesaadav haridus, arukas liikluskorraldus, mõistlikult tehtud planeeringud.

Hea, kui on oma võim ja vägi. Oma energia ja oma toit. Meil on õnnaks nii päikest kui tuult. See on meie võim ja vägi. See on parem kui põlevkivi ja ohutum kui lõhestatud aatomituumad. Me ei pea elama oma laste ja nende laste arvelt.

Hea on see, et meil on oskus juba tä-

na ehitada kodusid, mis ei raiska meie raha, aega ja energiat.

Hea on see, et meil on maa. Pidades seda mahedalt on meil toit, mis on toeks meie tervisele.

Elu:)

Elu see on tervis. Elu, see on ka sobilik toit ja kliima kui keskkond. Ennekoike hea keskkond. Elu keskkond. Elav ühiskond õpib ja mõtleb ja teab ning seetõttu kohaneb ja areneb. Elu tähendab aga paratamatult probleeme. Probleeme, mida ei saa ega tohigi vältida. Neid tuleb lahendada. Probleemide ilmumisel on kohatu olla nende suhtes pelgalt ettevaatlik. Ettevaatus on kohane enne probleemide teket. Siis, kui asjad toimivad hästi ja omasoodu.

Elav ühiskond ei väldi probleeme vaid lahendab või siis leevendab neid. Elus olemine tähendab teadmisi ja oskusi ning nende sihipäraselt rakendamist. Elu tähendab nii põldude kui inimeste harimist.

Hea elu tähendabki ennekõike õiged lahendusi õigel ajal.

Rohelised loovadki eeldused õigetele lahendustele, õigetele tehnoloogiatele ja õigetele masinatele.

See «õige» pole midagi igavest vaid muutuv vastavalt sellele, kuidas meie teadmised maailmast muutuvad ja uuenevad.

See ongi Eesti hea elu. Roheline elu.

«Eesti elu saaks alati parem olla. Seda eriti praegu.»

„Roheline Haigruotsija”

MAREK VAHULA
vabakutseline „Haigruotsija”

Üleriiklikul ja samas rahvusvahelisel projektil „Haigruotsija” on alanud neljas haigruhooaeg. Alustasin kevadel anno 2007, kui ilmus üleskutse haigruvaatlusteks ajalehes „Päevaleht”. Projekt on olnud eduka stardiga, kokku olen saanud kaks ja poolsada haigruteadet ja kaardil on 36 kindlat kolooniat, mis on ca 80 % Eestimaa kolooniate koguarvust.

Kuigi projekt on hea algusega, pole lõppu näha. Mis on plaanis? Kavas on kaardile saada kõik (ca. 45) Eesti haigrukolooniat ja need kaitse alla võtta. Plaanis on hakata uurima koostöös kala-uurijatega haigrute räppetompe, et kindlaks teha Eesti haigrute toitumispaid, nii pesitsusaegsed (aprill-juuni) kui pesitsusjärgsed (juuli-oktoober).

Mõttes on hakata rōngastama ka haigrupoegi värviliste rōngastega, et uurida hallhaigrute liikumist peale pesitsushooaja lõppu, samuti kindlaks teha rändetee-kond, rändepeatuspaigad ja talvituskohad mujal Euroopas ja ka Aafrikas. Seega, haigruplaanid on päris suured.

Nüüd, hea Roheline, Sinu võimuses on „Haigruotsijat” aidata. Allakirjutanu ootab igasugust haigrufotot. Oodatud on teated kindlatest pesitsupaikadest-kolooniatest. Tähtis on edastada koloonia täpne asukoht ja pesade koguarv. Ka on oodatud teated haigrute lennusuundadest ja jahipaikadest. Tähtis on täpne vaatluse tegemise koht ja aeg ning vaatleja nimi. Haigruhooaeg kestab aprillist juunini (pesitsusaegne) ja juulist-oktoobrini (pesitsusjärgne). Oodatud on ka talvised haigrute kohtamised.

Projekti „Haigruotsija” vaimne juht on allakirjutanu, kes ootab haigrufotot aadressil: marek53@hotmail.ee või telefonil 3220662

TOIMETUS

- Katrin Mesilane, peatoimetaja
- ERAKOND EESTIMAA ROHELISED
- Toom-Rüütli 10-3
- katrin.mesilane@riigikogu.ee

Olid kord Rohelised... ja on edasi

MAREK STRANDBERG

Erakond Eestimaa Rohelised asutaja ja Riigikogu liige

Milleks oli vaja Rohelisi?

Minevikus ei ole selle lõigu pealkiri seetõttu, nagu arvaksin, et erakonnaga on kõik läbi. Pole läbi midagi. Enamus on alles ees. Jutt nimelt ongi minevikust.

2006-2007, erakonna loomise ajal, tulime me välja väga selgete kavade-ga, milline peaks oleme meie energia-majandus, toit, tervisekorraldus, haridus ja mil moel peaksime värskendama demokraatiat. Valijad kuulasid, nägid, mõistsid ja toetasid meid.

Tänaseks on enamustel Eesti erakondadel oma roheline või vähemalt rohekas tegevuskava. Rohelisest majandusest ja investeeringutest ei räägi mitte ainult Rohelised, vaid kõik.

Paljude kriitikute meelest olevat Rohelised vaid energiateema erakond. Teemasid on muidki... aga olgem ausad, mis tänases maailmas pole energiaga seotud? Paljud asjad on. Julgeolek, majandus, heaolu, vaba aeg,ervis ... Selle, roheline arusaama, töömeie Eesti poliitikalavale.

Milleks Rohelisi vaja on?

Eks ikka selleks, et oma räägitu ja lubatuga edasi minna.

Jätakuvalt oodatakse meilt puhta ja tervisliku toidu eest seismist. Transrasvad ja värviküllust pakuvad tehisaained meie toidus on täna juba sihil. Need peavad kaduma me toidust juba lähiajal. 2010. aasta riigieelarve võimaldab nii mitmeidki tehnoloogilisi uuendusi. Loodetavalt juba sellel aastal rajatakse Eestis esimene väljarenditav liikuvtapamaja selleks, et maheliha jääks mahedaks ja oleks kättesaadav ka hinna poolest.

Teadusandekatele lastele käivituvad Roheliste toetusel 2010. aasta sügisest füüsika, keemia ja bioloogia õpikojad. Seda kokkukuivavate õppekavade ja loodusainetundide taustal. Ka taustal, kus teadmiste asemel on käibel hulgaliselt eelarvamusi ja uskumusi.

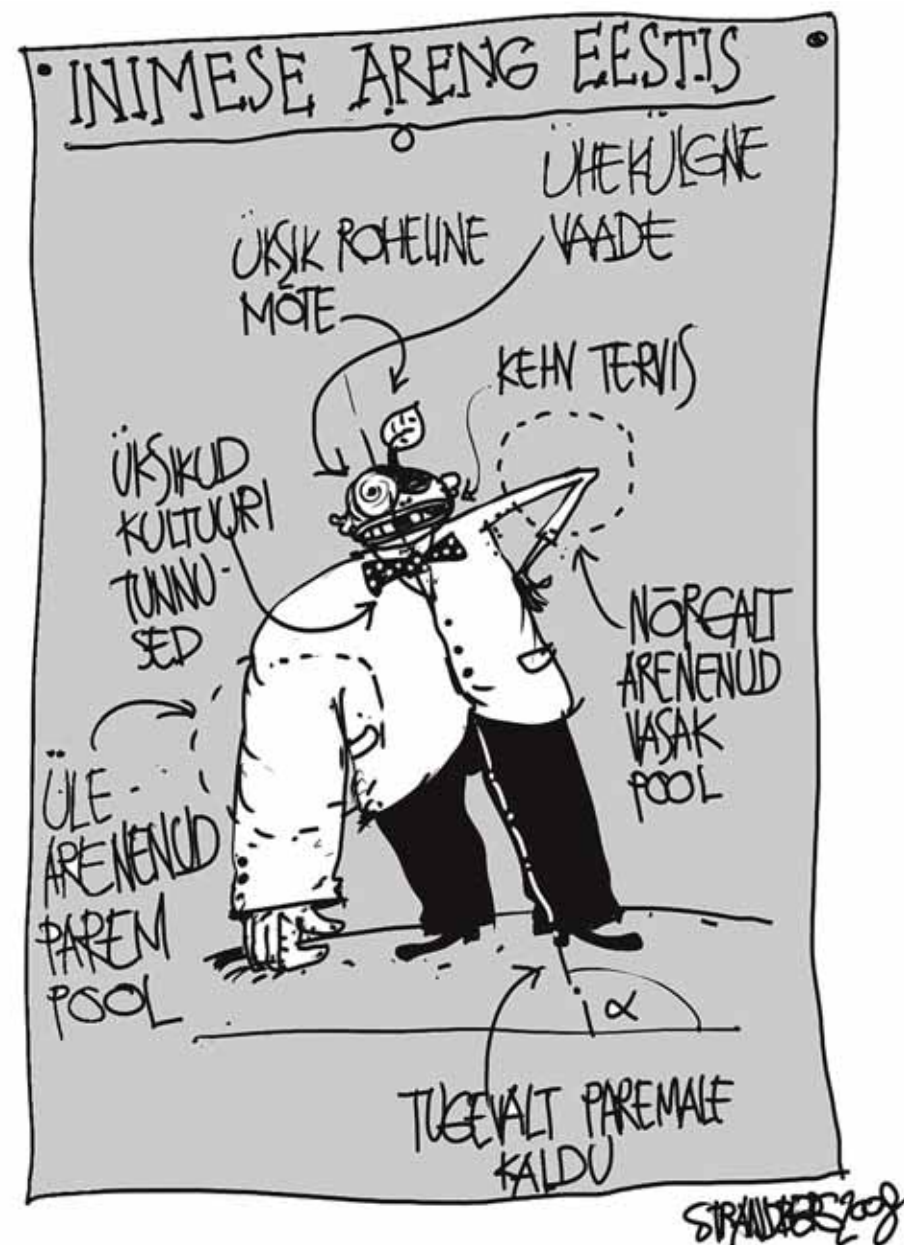
Oleme ette pannud, et tööandja ei peaks tasuma erisoodustumaksu, kui maksab kinni töötaja hambaravi või nägemise korrigeerimise või mõne muu raviteenuse.

XXI sajand ei pea eeldama inimeste tohutut rassimist ja rabelemist. Inimeste jaoks on oluliseks väärtuseks saanud nende vaba ja lähedastele pühendatud aeg. Oleme ette pannud, et nädalase töökoormuse peaks Eestis langetama 40-ilt tunnilt 30-le. Sellest tuleb nii uusi töökohti kui tervem töökorraldus.

Pea 100 miljonit krooni panustatakse tänu Rohelistele 2010. ja 2011. aasta jooksul kodude, koolide ja lasteadeade säästlikuks ja tervislikuks muutmiseks ning selleks, et Eestisse sobivaid lahendusi arendada ja rakendada.

Kes veel peale Roheliste seda teeks ja silma sellisel innovatsioonil peal hoiaks? Me teame juba täna, et Roheliste kadumisel Riigikogust nimetatakse rohelisteks hoopis tuumajaama rajamise plaan. See aga on väga-väga kaugel meie arusaadavast rohelistest maailmavaadetest.

Inimese ja looduse suhtes sõbralikumad lahendused ei teki ühiskonda iseenesest. Selle eest tuleb seista ja aina selgesõnalisemalt ning sisulise-

malt. Seda nõuet olen kuulnud Roheliste valijalt ja kindlasti ootavad nad sellise võimekusega erakonda ka järgmistel valimistel.

Tulevikust

Mul on siiralt kahju, et roheline poliitika ja maailmavaate asemel arutab avalikkus üle organisatsiooni siseküsimuste üle.

Kas oleme aga sedavõrd küpsed ja valmis, ütlemaks, et Rohelised on oma töö teinud ja nüüd on juba muud erakonnad isegi piisavalt rohelised, kuna kogu maailma nõue on olla rohelisemad? Kui see nii oleks, siis tuleks rahulikult Roheliste töö lõppenuks tunnustada.

Ma arvan, et nii see siiski ei ole.

Lahendustest

Rohelised Eestis on tõenäoliselt ainus poliitiline jõud, mis senini on rääkinud paremate inim- ja loodushoidlike lahenduste - masinate ja tehnoloogiate eest. Ja seda tuleb teha ka edaspidi. Selliste paremate masinate eest, mis looksid meile turvalise maailma, mis hoiaksid inimesed läbi heade kodude ja toidu, mis ei kahjustaks ei inimest ega loodust. Masinateta me toime ei tule. Tänu algelisele „lõkke-masinalle” on meil olemas vanavanemad ja kultuur ja keel. Miks? Sest tänu tervislikumale toidule pikene eluiga ja jäid ellu need, kel oli aega lapsi õpetada ja järjepidavust kanda.

Täna oleme mõnes mõttes ringiga alguses tagasi - me vajame taas lahendusi, mis hoiaksid kolme põlvkonda

koos, säästaksid aega, raha ja väärtusi, ei teeks meid ega loodust haigeks. Roheline erakond on aru saanud, et puude kaitsmiseks on vaja mõttega luua masinaid, mis puid ei hävitaks. Vaid puude kallistamisest on seejuures väga vähe abi.

Paremini masindatud, kõrgtehnoloogilist ühiskonda on vaja jätkuvalt nii maailmas kui Eestiski, oludes, kus liberaalid ütlevad, et olgu masinad, millised tahes, peasi, et neid on piisavalt palju ja neid saaks tulusalt mahamüüa. Kus keskklassi esindajad ütlevad, et igatüki peab saama endale mingigi masina. Kus sotsialistid ütlevad, et müüdagu mistahes masinaid, peasi, et raha laekuks ühtlaselt kõigile.

Sellistes oludes on Rohelistel nii täna kui tulevikus väga selge oma koht. Mitte „puukallistajadena”, vaid paremate lahendustest, paremate masinatest ja tehnoloogiast rääkijate ja nende eest seisjatena ning arukalt ülesehitatud ühiskonnale seaduste ja harimise kaudu eeldusetekitajana.

Ma tõesti loodan, et Rohelistel on jätkuvalt koht Eesti poliitmaastikul ning Riigikogus. Ma loodan ka seda, et meie, Roheline Erakond, saame aina rohkem hankida vastama küsimustele «mida te teate sellest või teisest asjast» ja et me aina vähem peaksime vastama küsimustele «mida te arvate, tunnete või oletate neist või teistest asjadest».

Rohelised on täna ka ainsad, kel on õnnestunud Riigikogus vormi järgi vastasrinnas olles võimuga koostööd teha ja oma kavade eest seista. See saaks ja peaks ka edaspidi nii olema.

«Inimese ja looduse suhtes sõbralikumad lahendused ei teki ühiskonda iseenesest.»

Rohelised Pammas metsa istutamamas

ALVI RAND
EER Saare- ja Muhumaa piirkonna juht

Saare- ja Muhumaa Roheliste metsaistutuspäev läks kenasti korda - kokku istutati 1600 männitaimet.

Laupäeval Rainer Roosipuu poolt päev varem ette näidatud raielangile jõudes, võttis meid vastu teder, kes mändide all ringi jalutades ning autodes istuvaid uustulnukaid uudistades justnagu küsis: "Ja mis teid siia tõi?". Seda idüllil jätkus kuni esimese autoukse avamiseni - lendu läinud ta oligi.

Taimestikud männituka varjus kenasti rivis ja seltskond teathtelisi vabatahtlike ootevalmis.

Tuli välja nii, et keegi meist ei olnud varem metsaistutamise kokku puutunud. Eriti põnev oli poistel, sest toru, millega puud istutatakse, andis elava ettekujutuse korral kohe leegiheitjana kasutuse võtta. Sellest aga ei olnud häda, sest Rainer oli eelmisel päeval õiged töövõtted ette näidanud ja paar istikut juba maha istutanud. Kiirelt sai töövahend oma õige kasutuse ja päeva edenedes vähenesid istikud kastides aina enam, leides sobiva koha maamullas.

Päev oli palav ja päike pruunistas meid langi peal päris kenasti, kuid söögi- ja joogipausid lasid pisut hinge tagasi tõmmata ja töö läks jälle edasi. Hilisel pealelõunal sai raielank taimi täis,

mõned kastid jäid järgmise langi tarvis ülegi. Meeldiv väsimus tehtud tööst ihuliikmetes märku andmas, istutustorud ja istutuskastid autos ning plats puhas, asutasime end minekule.

Tagasiteel tegime peatuse Kaarma maalinnas, kus rääkisime esivanemate vabaduse püüdlustest ja kodukolde kaitsmisest. Eriti suurt heameelt tegi lastele maalinnas servalt enese allaveeretamine, väsimus oli nagu käega pühitud. Lastele jätkus mängulusti veel hiliste õhtutundideni. Vanemad lasid lambaprael hea

maitsja ja arutasid maailma asjade üle. Kõige enam aga jätkus juttu erinevate kultuuritraditsioonide üle. Kogu mindi rahulolu hinges ja uuesti sündimise tunne ihus - seda viimast on see saare saun meile ikka ja jälle andnud.

«Kui metsaistutajad raielangile jõudsid, võttis neid vastu teder.»

Kas oled number 12?

ALEKSANDER LAANE

EER sotsiaaltoimkonna liige

Mina tean, et mina pole kaheistkümnend. Tean sellepärast, et minu verd kontrollitakse regulaarselt - olen doonor. Kas Sina saad sama enda kohta väita?

Kogu maailmas oli 19. mail hepatiidipäev. Hepatiit ei ole tegelikult ju mis-kiit muud kui maksapõletik. Ja selle maksapõletiku kõige tavalisemaks põhjuseks on viirus. Igal 12. inimesel maakeral on krooniline hepatiit. Sageli ei tea inimesed ise seda kahtlustadagi, sest mingeid selgeid väliseid haiguse tunnuseid ei pruugi olla. Küll aga on tõenäoliselt ravimata kroonilise maksapõletiku taga-

järjed - maksa tsirroos ehk sidekoestumine ja kärbumine, maksavähk ja ... nagu looritatult öeldakse - eluga kokkusbimatud tüsistused.

Kroonilist maksapõletikku tekitavad kaks hepatiidiviiruse tüüpi - B ja C. Mõlemat saab kindlaks teha vereprooviga. Tehke see ära esimesel võimalusel. Seda vereproovi saab teha perearsti juures, nakkuskabineti või anonüümses AIDSi kabinetis.

Neil kahel viirusetüübil on sarnasusi ja erinevusi.

B-hepatiit on väga nakkav, kümneid kordi nakkavam kui HIV. Selle võib saada ka suudeldes (kuigi see pole väga tõenäoline), kuid reeglina levib ta seksuaalsel teel ja kehavedelike kokkupuutes. C-hepatiiti suudeldes kindlasti ei saa, ka sugulisel teel levib harvem.

Ei üht ega teist saa käteldes, ühist tualetti kasutades, aevastades jne. B-hepatiiti saab ennetada vaktsineerimisega

(uurige seda võimalust oma perearstilt), kuid ei saa välja ravida - võimalik on ainult kulgu pidurdada või kontrollida. C-hepatiidi jaoks vaktsiini pole, kuid tavaliselt saab selle välja ravida.

Eestis on C-hepatiiti nakatunud 1,5% elanike arvust, seega üle 20 000 inimese. Vaid väike osa neist teab oma haigusest.

Peaksid oma tervist kontrollima, kui Sul on tätoveering, kõrva-, naba- või muu rõngas, kui Sulle on tehtud operatsioon või vereülekanne enne 1994. aastat või Sul on olnud muid kokkupuuteid verega. Ohustatud on ka kõik, kes on kasvõi kordki rumalusest või uudishimust narkootikumide süstinud või kokaiini tarbinud. Samas on C-hepatiiti nakatunutest pea kolmandik, kellel teadaolevaid riskitegureid "ette näidata" ei ole ja neil pole tööpoolest õrna aimugi, kuidas nad selle viiruse saanud on.

Lisainfot leiad internetist www.hepatiit.net

Targasti toitumisest

ALEKSEI LOTMAN

Riigikogu Maaelu- komisjoni aseesimees, EER juhatuse liige

Kuidas vältida toidu ostjana enda ja oma lähedaste mürgitamist?

Kõige üldisemalt: mõtle, mida sööd, vaata, mida ostad. Uuri toidu päritolu ja koostist. Samas ei maksa selles küsimuses liiga hoogu minna, ortoreksia ehk maniakaalselt õige toitumine on samaugune moodsa maailma hullus nagu anoreksia ja buliimia. Seega ka kõik järgnevad soovituselised on rohkem mõttega järgimiseks kui rituaalseks tingimusteta täitmiseks. Ja loomulikult pole tegu ammendava loeteluga, vaid edasimõtlemiseks esituga.

Esiteks, mitte kõik taimne pole alati hea. Kindlasti pole tervislik asendada loomset rasvad tahkestatud taimse rasvaga. Nagu pole õige ka täielik rasvadest hoidumine: vajame teatud määral nii taimseid õlisid kui loomset rasvu. Loomse valgu täielik asendamine sojaga pole hea ei tervisele ega muide ka keskkonnale: laiaulatuslik sojakasvatus on troopilise elurikkuse üks hävitajatest. Lõpude lõpuks on inimene segatoidulise loomana kujunenud ja looduse vastu pole ka selles küsimuses mõtet minna.

Loe ka väikest teksti

Teiseks, kui ei meeldi GMOd, vaata silti! Vastavalt Euroopa Liidu määrusele on GMOdest saadud toidudainete sisalduse korral kaubas vastav märge sildil kohustuslik. Enamasti on küll märke „sisaldab geneetiliselt muundatud ...“ kõige väiksemas kirjas, mis sildil leida, seega vahel juhtub, et seda ei märka. Samuti ei saa ju alati ka vältida mõne toidu juhuslikku GMO-sisaldust, sest

ega kõike ka ei jõuta kontrollida. Paanikat ei külvaks, ega ühest pudeelist GM-soja õlist ei juhtu midagi, lihtsalt vaata järgmine kord tähelepanelikumalt.

Kolmandaks, eelista Eestimaist! Kuigi meie tootmine on viimase kümnendi jooksul tunduvalt intensiivistunud, on meie toit siiski globaalsest keskmiselt riskivabam.

Neljandaks, eelista mahedat! Seda on turul küll vähevõitu, kuid see turg areneb siiski. Mahekaupa on siin-seal tavakauplustes ja eelkõige pisikestes spetsialiseerunud kauplustes nagu Ökosahver, Mahekaup, Parim Pood jt. Samadest kohtadest saad ka õiglast kaupa (fair trade), mis tavaliselt on ühtlasi ka mahe. Mahekaupa tasub otsida ka internetist, näiteks sellistel lehekülgedel nagu www.mahekaup.ee, www.saaremahe.ee jt.

Osta naabertalust

Viies, eelista talutoitu! Kui naabruskonnas või tutvusringkonnas on veel mõni väiketalu, kes pole lõpetanud piimatootmist, osta temalt. Sama juurikate ja muu söödavaga. Isegi kui tegu pole tunnustatud mahetootjaga, on lootus saada puhast ja tervislikku toidukaupa päris hea. Tasub vaadata ka internetist, läänemaalastel näiteks www.turuinfo.ee.

Ja mida riik peaks oma kodanike toidulaua kaitseks tegema?

Esiteks, aitama kodanikel aru saada, mida nad söövad. Muuhulgas peaks hoolitsema ka GMO-sisaldust tähistava kirja nähtavuse eest: praegu tavaline kirbukiri küll täidab EL seaduste miinimumnõuded, kuid pole kodanike sisuliseks teavitamiseks piisav. Ka kõigi muude toidu koostist kirjeldavate kirjade juures tuleb jälgida mitte ainult EL õigust, vaid ka teabe tegelikku mõistetavust tarbijale.

Teiseks, EL põllumajanduse ja maaelu rahaga tuleb aidata meie mahetootmine korralikult jalule. Toetada tuleb nii mahepõllundust kui vastava toidu töötlemist ja tarbijani jõudmist. Samuti tuleb kanda hoolt, et lisaks tublidele suurpõllumeestele

«Mõttele, mida sööd, vaata, mida ostad. Uuri toidu päritolu ja koostist.»

Hooliv tööandja „karistusmaksust“ priiks

ALEKSANDER LAANE
EER sotsiaaltoimkonna liige

Kuaräägitud tervishoiukulutuste erisoodustusmaksust vabastamise seaduseelnõu on nüüd Eestimaal Roheliste poolt Riigikogus lauale pandud. Selle järgi saavad „karistusmaksust“ priiks igasugused Haigekassas kirjas olevad protseduurid, sealhulgas hambaravi, taastus- ja hooldusravi jne. Lisaks on ettevõtetele võimalik kinni maksta ka retseptiravimite see osa, mis muidu inimese enda kanda jääks. Need võivad vahel olla päris suured summad. Võrreldes sotsiaaldemokraatide esitatud terviseenduskulude maksuvabastuseelnõuga on Roheliste esitatud elnõu tugevuseks selle täpsus ja lihtsus.

Ettevõtte saavad ravikulud makseta kuludesse arvata vaid juhul, kui selleks on olemas erialaspetsialisti - arsti - otsus. See asjaolu peaks miinimumini viima ka võimalikud kuritarvitused.

Rohelised olid teatavasti valmis sotsiaaldemokraatide elnõud toetama, kuid sellest abist jäi väheks ning elnõu lükati tagasi. Loodame, et meie elnõu saatus osutub paremaks. Läbirääkimised selle suhtes on alanud. Kerged ei saa need olema, kuid loodame siiski parimat.

Lähitulevikus peaks Roheliste fraktsioon esitama ka transrasvade kasutamise piiramise elnõu, mis on tehtud Taani vastava seaduse eeskujul. Taanis on seaduse vastuvõtmisest olnud rahva tervise paranemisel palju abi.

Kohutav *deja vu*

ALEKSEI LOTMAN

Riigikogu Maaelukomisjoni aseesimees, EER juhatuse liige

See kõik on kui üks kohutav *deja vu*. See oleks just kui juba olnud - mõnevõrra teisiti, aga siiski. Ja nüüd kordub see taas. Kuigi ei tohiks. Mitte kunagi.

Mehhiko lahes on naftat. See lause, mis üsna hiljuti tähendas eelkõige teenimisvõimalust ölifirmadele, sõidulusti autofriikidele ja -tõsi- ka ohusignaali keskkonnaneadlikumatele, on nüüd saanud jätkuva ökokatastroofi tunnuseks. Sest nafta on nüüd sõna otseses mõttes lahes, mitte lahe põhja all sügaval, kuhu ta tegelikult peaks jääma - nii kauaks kui võimalik.

Surma mõistetud

Õlised linnud, kes meenutavad pigem naftaklompide. Nafta poolt tapetud merekilpkonnad. Kilomeetrite viisi reostunud rannikumärgalasid. Hävinud töökohad kalanduses, jahinduses, turismis... aga enne kõike ikka ja jälle - linnud, kalad, kilpkonnad ja muud mereelanikud õlikatku läbi piinarikasse surma mõistetud. Miks küll?

Prague katastroofi ületab juba praegu merre voolanud nafta koguselt tunduvat kurikuulsa Exxon Valdezi juhtumit, mida loetakse üheks hullemaks omataoliste hulgas. Tõsi viima-

tinimatu ei olnud hull sugugi pelgalt merre voolanud nafta koguse tõttu, sest mõnegi supertankeri avarii tõttu on merre sattunud ka suuremaid õlikoguseid. Ent Mehhiko lahe puuragust tuleb naftat aina juurde, äsja selgus järjekordse lekke peatamise katse läbikukkumine ja lekke pidamasaamise lootus nihkub üha edasi. Kardetavasti ületab merre voolanud õlikogus peagi mitte üksnes Exxoni oma. Aga paljud asjaolud on ka Mehhiko lahes

sarnased, sest tegu on ökoloogiliselt väärtusliku ja tundliku alaga.

Juuni toob orkaanid

Seniste tehniliste lahenduste mittoimimine tähendab kardetavalt veel mitut kuud lakkamatut naftavoolu Mehhiko lahte. Ent juunis algab orkaanide aeg, mis võib tööd sootuks võimatuks teha ja pillutada naftat kõige erinevates suundades Mehhiko lahe ja

Kariibi mehe rannikule. Hoovused võivad selle nafta kanda ka sealt välja... pole välistatud ka Golfi hoovusega selle Euroopa randadeni jõudmist.

Igale mõistuse ja südametunnistusega inimesele on naftasurma määratud loomi valus vaadata isegi pildil. Kui oled aga seda kõike ka isiklikult kogunud... Minu kogemus õliste lindudega piirdub meie mõistes enneolematu, kuid globaalskaalas paraku üsna tagasihoidliku Nõva katastroofiga

ja sellest veel tagasihoidlikuma Sõrve reostusjuhtumiga. Meenub, mida tundsin Nõval pigikäkkideks muudetud linde korjates. Sel hetkel poleks reostajal minult küll mingit armu loota tasunud. Ja nüüd jälle!

Ja kui nüüd ka küsitakse: „kas teil rohelistel siis tõesti muud teemat peale energia polegi?“ tahaks tõesti küsida vastu: „kas teil naftahoolikutele mõistust ja südametunnistust üldse ongi?“

Kurikuulsast katastroofist

Exxon Valdezi naftakatastroofi loetakse üheks hullemaks omataoliste hulgas, nime järgi on ta ehk koguni kõige tuntum. Ometigi pole nafta koguse järgi tegu kaugeltki suurima juhtumiga maailma ajaloo, õigupoolest ei küüni see esikümnessegi. Miks siis ta nii kurikuulus on?

ALEKSEI LOTMAN

Exxon Valdezi naftakatastroofi toimus Prints Williama Väinas, Alaska ranniku lähedal 24. märtsil 1989. Tanker oli väljunud hommikul Alaska torujuhtme lõunaotsas asuvast Valdezi naftasadamast. Loots oli laeva õnnelikult kitsast fjordist välja juhtinud ja laev oli avarii ajaks kapteni vastutusel. Viimane usaldas vaatamata jäämägedet rohkusest tulevatele rasketele oludele juhtimise tüürimehele, kes polnud veel eelmisest vahetusest korralikult välja puhanud. Proovides hoiduda jäämägedest sõitis meeskond laeva madalikule. Mainida võib sedagi, et laeva kaptenil oli varem korduvaid probleeme alkoholiga, kuid tema purjusolekut katastroofipäeval ei õnnestunud tõestada. Kohtus jäi ta siiski süüdi hooletuses ja sai karistuseks 50 000 dollarit trahvi ja 1000 tundi paranduslikke töid.

Ametlikel andmetel oli tankeri laadungiks avariihetkel 200 miljonit liitrit naftat, millest ligi 40 miljonit voolas merre. Seda hinnangut jagavad konsensuslikult nii ametivõimud kui ka sel-

lised juhtivad keskkonnaorganisatsioonid nagu Greenpeace ja Sierra Klubi. Samas mõned keskkonnaorganisatsioonid hindavad tegelikku kahju suuremaks.

Viivituse hind

Katastroofi piirkonna raske ligipääsetavus ja bioloogiline mitmekesisus - ala on elupaigaks lõhedele, merisaarmale, hüljestele ja arvukatele linnuliikidele - põhjustasid koosmõjus suurema keskkonnakahju kui mõnigi merevoolanud naftakoguselt Exxon Valdezi katastroofi ületanud juhtum. Looduslikest oludest ja osalt ka firma algselt loiu suhtumisest põhjustatud viivituse tõttu valgus nafta kuni 28 000 ruutkilomeetri suurusele alale, reostades tuhandeid kilomeetreid rannikut ja tapes tuhandeid loomi. Hukkunud merehindude arvu hinnatakse kuni 500 tuhandele, hukkunud merisaarmade arvu enam kui tuhandele, hukkunud randhüljeste arvu vähemalt kolmele sajale, hukkunud valgepea-merikotkaste arvu enam kui kahele sajale, hukkunud mõõkvaalade arvu enam kui kahekümnele, rääkimata massilisest lõhe- ja heeringamarja hukkumisest.

Mõningase hilinemisega käivitadas USA rannavalve ja Exxon tuhandete

vatatahtlike toel võimsaima merepäästeoperatsiooni riigi ajaloo. Töö kõrghetkel tegutses korraga ligi 11 000 inimest, 1400 merealust ja 85 õhusõidukit. Pontoontõkkeid paigaldati üle saja kilomeetri. Loomulikult ei pääsetud ka pääste kõrghetkil vigadest, sest paljud tuhandetest töödele kaasatud inimestest polnud piisavalt vilunud sellise keerulise töö jaoks. Keskkonnast suudeti siiski eemaldada märkimisväärne osa sinna voolanud naftast, kuid suured kogused jäid kätte saamata ja uhuti tormidega rannikule. Randade puhastamisel kasutati väga mitmesuguseid tehnikaid, alates nafta käitsi korjamisest ja lõpetades suuremahulise survepesuga laevadelt koos järgneva vette pestud nafta korjamisega veest. Katsetati ka keemilist ja bioloogilist töötlemist. Suve keskpäigaks lõpetati naftakorjetööd merel, sest sealt oli nafta kätte saadud või randa uhtunud, kuid rannikupuhastamise tööd jätkusid veel paar aastat. Juba aasta pärast nägi valdav osa piirkonnast pealiskaudsel vaatamisel üsna looduslik. Tegelikult andsid katastroofi tagajärjed - alates veelindude ja merisaarmade ebaloomulikult kõrge suremusest ning lõpetades elupaikade seisundiga - tunda aastaid ja pole täiesti kadunud tänini. Kohati on setete alla mattununa piirkonnas senini alles märkimisväärsel hulgal naftat. Teisalt on paiguti täheldatud, et rannik on kosunud naftast kiiremini kui liiga põhjalikust pu-

hastamisest, eelkõige kuuma veega töötlemisest.

Katastroofi mõju mereelustikule - kalapopulatsioonide kokkukukkumine ja mereimetajate hukkumine - andsid tugevalt tunda ka kohaliku majandusele, eriti põliselanike kalandusest ja jahindusest elatuvatele ettevõtetele. Kannatas ka piirkonnale oluline loodusturism. Kahtlustatakse sedagi, et tuhandete päästetööde osalenute hulgas said paljud mitmesuguseid tervisekahjustusi kas vahetult naftast või siis mitmesugustest tööde käigust kasutatud kemikaalidest.

Kahjutasud kahanesisid

Kohtusaaga Exxoni vastu kestis pea kaks aastakümnet, korduvalt otsuseid edasikaevates õnnestus firmal tublisti vähendada temalt sissenõutavat kahjutasu. Kuigi algselt mõisteti firmalt kohtus välja mitu miljardit dollarit taandusid lõplikud kahjutasud mõnesaja miljoni peale. Loomulikult on paljud Alaska elanikud ja loodushoidliku üldsus laiemalt sellisest kümnekordsest vastutulekust suurfirma ärihuvidel kohaliku rahva arvel sügavalt nõrkinud.

USA Transpordiohutusameti arvates on katastroofi taga neli peamist tegurit:

- tüürimehe eksimused, arvatavasti tingituna üleväsimusest ja liigsest töökoormusest;
- kapteni võimetus korraldada lae-

va juhtimist, võimalik, et alkoholi mõjul;

- Exxon võimetus tagada laevas toimuva üle piisav järelevalve;
- USA Rannavalve vead mereliikluse korraldamisel.

1990. aastal võttis USA Kongress vastu naftareostuse alase seaduse, millega karmistati naftatranspordiga seotud ohutusnõudeid. Muuhulgas keelati sellega varem märkimisväärselt reostust põhjustanud tankeritel Prints Williama Väina sisenemine. Exxon on üritanud seda seadust vaidlustada kui otseselt tema vastu suunatud, kuid tulutult. Sama seadusega määratleti järkjärguline kohustuslik üleminek topelt-põhjaliste tankeritele. Siinkohal tuleb märkida, et sedavõrd põhjaliku karilejooksu korral oleks ka topelt-põhjaliga tankerist toimunud ohutusnõudeid, kuid USA Rannavalve hinnangul jäänuks see siiski ligi poole väiksemaks võrreldes toimunuga.

Allikaid:
http://www.eoearth.org/article/Exxon_Valdez_oil_spill
http://en.wikipedia.org/wiki/Exxon_Valdez_oil_spill
<http://www.evostc.state.ak.us/>
<http://www.questia.com/library/science-and-technology/environmental-and-earth-sciences/energy/exxon-valdez-oil-spill.jsp>
<http://news.mongabay.com/2006/0516-exxon.html>
<http://community.oceana.org/blog/2008/06/crude-ruling-exxon-valdez>
<http://www.valdezlink.com/home.htm>

«Katastroofi tagajärjed andsid tunda aastaid ja pole täiesti kadunud tänaseni.»

Rohelised lahendused sotsiaalsetele probleemidele

MARET MERISAAR

erakonna algatusgrupi liige

Hoolimata kõigest läheb Euroopas tervikuna rohelisel maailmavaatel tegelikult ju väga hästi. Seda kinnitavad igati viimastel aegadel erinevatel konverentsidel kuulnud ettekanded ja väljaütlemised nii meie kohalike kui ka teiste eurolliidu liikmesriikide arvamusi liidrite poolt.

Eelmisel nädalal toimus Tööandjate Keskkliidus rahvusvaheline seminar „Rohelise ettevõtluse võimalustest Eestis“ kus aukülasena esines ka Euroopa Komisjoni energia ja kliimapoliitika volinik pr Connie Hedegaard, kes rääkis nn rohelise majanduskasvu tähtsusest kriisijärgsel perioodil. Volinik rõhutas, et koos energiatootmise struktuuri muutmisega vähenevad ka sotsiaalkulutused tervishoiu ja töötutele toimetulekutoetuste maksmine. Tema peamine sõnum oli, et uues tööstusrevolutsioonis on ärisektori esindajad kõige otsustavamal rindejoonel ning et Euroopal tasub tähele panna Hiinat, kus otsesed investeeringud väikese süsinikusaastega tootmisesse ning muud rohelised stiimulite pakettid on palju suuremad, kui näiteks Ameerikas.

Ürituse moderaator oli hr Tõnu Hein konsultatsioonifirmast, kes on kokku pannud andmebaasi nii Eestis kui Soomes tegutsevatest rohelistest ettevõtetest. See andmestik on leitav ka Keskkonnaministeeriumi kodulehel, nagu teatas tervistuskõnes asekanstler Allan Gromov. Välisminister Urmas Paet rõhutas, et roheline majanduskasv muutub peale kriisi lõppu maailmas järjest olulisemaks ning loetles Eesti sellealaseid saavutusi, näiteks et avalikusele on veel vähe teada, et oleme tuuleturbiinide tootjad, päikesepaneelide väljatöötajad või et meie taastuvallikatest toodetud elektrienergia osakaal on kasvanud võrreldes teiste EL liikmesriikidega suhteliselt kiiresti.

Eesti edulugu

Eesti eduloo esitas Tartu väikeettevõtte Ecoprint, kes on katse ja eksituse meetodil juurutanud järjest rohkem keskkonnahoidlikke materjale ning tehnoloogiad ja teeninud ka arvukalt mitmesuguseid ökomärgiseid (PEFC, EMAS; EFC jne). Nende CO2 heitest moodustab kõige suurema osa (48%) jäätmekäitlus, järgnevad elektrienergia tarbimine (27%), soojusenergia tarbimine (14%), tooraine ja toodangu transport (7%), inimeste transport (1%). Kasutatakse Põhjamaade luigemärgisega „SWAN“ paberit Soomest ja taimedest toodetud trükkivärvi ning veepestivast värnitsat Prantsusmaalt. Küsimusele, kas nad on otsinud või nõudnud Eestis toodetud keskkonnahoidlikke materjale näiteks Tallinna Tehnikaülikooli puidutöötlemisteaduskonnast või plaaninud rahastada või muul viisil toetada vastavat uurimistööd oma ettevõtet praktika baasina kasutada lubades vastas Ecoprinti esindaja eitavalt. Kuigi Arendusfond peab oluliseks eraettevõtluse rolli suurendamist innovatsiooni ja arendustegevuse toetamisel, ei näe ees-

Vilniuses 11. mail toimunud rahvusvahelisel konverents „Jätakuutlikud tööjouturud Läänemere piirkonnas“ peeti koos messiga, kus tutvustati Leedu innovaatiivseid ettevõtteid ja uurimisasetusi.

ti ärisektor veel selle tegevuse otsustavat rolli ning pigem arvestab iga uuenduse puhul eelkõige vahetat kasumlikkust. Lõpp-paneel väitis Ecoprint, et esimese tõuke rohelise arengute valimiseks andis neile soov olla tavalisest trükikojast erinev ettevõtte ja uuendusmeelsus on olnud ka töötajatele oluliseks motiiviks ettevõttes vastu pidada. Soome eduloo esitas Siemens-Nokia, kes tutvustas oma keskkonnapoliitikat, näiteks rahvusvahelisel kommuniatsiooni Saksamaal asuvate emettevõtetega suurte videoekraanide abil. Soome noored soovivad välja rändamise asemel pigem töötada kodumaal, kuid küsivad tööintervjuu alati küsimusi ettevõtte keskkonnakäitumise kohta. Siemens on selles vallas väga edumeelne ettevõtte. Nii on juhtkonna ametiautod kõik välja vahetatud väiksemate mudelite vastu, paljud töötajad aga teevad vastaval kodulehel ettepanekuid vahetamiseks omaametiauto välja ametjalgrattaga.

Rohkem ühistegevust

Kate Geary Ühendkuningriikides tutvustas organisatsiooni Oxfam tööd kriisiabi osutamisel katastroofi piirkondadele ja näitas 2 minutilist videofilmil Bangladeshis lähedal asuvat Gabura piirkonda tabanud pööristormist (Cyclon Aila). Debatil arutati, et kas tuulepöörised on maakera räsitud ka aastatuhandeid tagasi või on need tõesti inimtegevuse tagajärg. Pr Kristina Mänd Mitteilundusühenduste Liidust kommenteeris, et isegi, kui hiidlained ja maavärinad ei ole Gaia kättemaks, tunne me end siiski ju palju paremini neil õh-

tutel, kui oleme päeval midagi looduse või keskkonna heaks saanud ära teha. Ka Oxfami tegevus põhineb suuresti kogukondade ühistegevuse edendamisel ja inimeste moraali ülevaheldamisel, samas, katastroofi piirkondade varustamisel toidu ja muu vajalikuga tuleb sageli kasutada ka lennukite ja helikopterite abi. Kate Geary sõnum äriettevõtetele oli, et tootjatel on suur osa vastutustundliku tootmise (corporate responsibility) edendamisel. Ta tõi näiteks firma „Johnson ja Johnson“, kus aastast 1990 on CO2 heited vähenenud 12%, kuid majanduskasv on olnud siiski 400%.

Eesti Maaülikooli õppejõud Rando Värnik rääkis, kuidas tudengite algatusel ning juhtkonna toel on arendatud rohelise ülikooli kaubamärki, töötades välja ja viies ellu tegevuskava, mis hõlmab materjalide taaskasutust, prügi sorteerimist, tuled kustutamist peale loengu lõppu jms. Ta kutsus ka huvilisi osalema 28. mail Tartus, Maaülikoolis peetaval konverentsil „Roheline majandus ja rohelise töökohad“, mis küll langeb ajaliselt kokku meie erakonna üldkogude esimese päevaga Tallinnas.

Ürituse head energiat ja vaimu iseloomustab ehk ka asjaolu, et kohal viibinud Taani saatkonna esindaja palus Eurovolinikult, et samalaadseid konverentsid ärisektori-, teadus- ja poliitiliste osavõtu toimuksid ka kõigis teistes liikmeriikides.

Kuigi Kaubandus-Tööstuskoja kon-

verentsi põhjarutelud käisid energeetikasektori uute töökohade (uute materjalide ja tehnoloogiate väljatöötamine, tootmine ja kasutamine) ümber, on Eestis lõplikult kasutatamata ka põllumajanduse ja metsanduse säästliku arendamise võimalused.

Uued töökohad

Aprillis Maaülikoolis toimunud metsanduse visioonikonverentsil rääkis Soome Erametsanduse Seltsi esindaja, et neil on tänu metsamaterjali ümbertöötlemise alasele innovatsioonile tekkinud juurde ca 2000 töökohat (samal ajal kui metsa kasvata- ja langetamisega tegeleb ca 7500 inimest). Maaülikoolis toimus ka Euroopa Liidu põllumajanduspoliitika reformi käsitlev seminar, kus muuhulgas räägiti, et maaelu arengu ja kohaliku ettevõtluse edendamise toetuste osakaalult on Eesti juba täna liidu piires üks esirindlikumaid, kuid kindlasti annaks veelgi töökohade loomisele kaasa tootjagruppide toetusmeetme suurem kasutuselevõtt. Hetkel toimub EL põllumajanduspoliitika reformi teemaline avalik netikonsultatsioon, kus kogutakse kokku uuenduslikke mõtteid ja seda tuleks meelde ka energivolinik pr. Connie Hedegaard rohelise ettevõtluse konverentsil publiku küsimustele vastates.

Politoloogid ja konkurendid teistest erakondadest on sageli väitnud, et ro-

helistel puudub üldse igasugune sotsiaalpoliitika ja siinkohal sooviksin Riigikogu sotsiaalkomisjoni liikmena selle väite ümber lükata. Tõsi on see, et seoses majanduskriisiga ei ole erakond Eesti rohelised puhtpatriootlikust kaalutlustest lähtuvalt koos ülejäänud opositsiooniga kritiseerinud valitsuse kärpepoliitikat. Mingisugused valikud tuli ju teha ja kindlasti peale kriisi lõppu, mis kõigi märkide järgi on saabumas, annavad Rohelisedki oma toetushääle väljapakutavatele sotsiaalsetele suurendamistele.

Roheline majandus

Tunduvalt olulisem on Roheliste tegevusprogrammis aga suund sotsiaalprobleemide vähendamisele ning lahendamisele läbi rohelise majanduskasvu edendamise ning roheliste töökohade loomise. Erakonna kodulehelt, <http://roheline.erakond.ee/index.php/roheline-politiika/> programm leiab huviline ka peatüki „Tööhõive“, kust võib oluliste märksõnadena välja tuua sotsiaalse dialoogi jätkumise vajaduse, paindliku tööaja ja osalise töökoormusega töötamise võimaluse, kohustuslike töötundide vähendamise (nädalas 30 tunnile senise 40 asemel), töötajate ühistute kui ettevõtlusvormi arengu, töötajate kaasamise äriühingute aktsionäride ringi, tööturuteenuste regulaarse seire vajaduse ja palju muud.

Euroopa Parlamendi Rohelise fraktsiooni poolt välja töötatud rohelise majanduskasvu strateegias aastaks 2020 kirjutatakse muuhulgas olemasolevate töökohade ümberkujundamisest säästlikku arengut toetava majanduse tarvis ja sotsiaalpartnerit vahelist lepingust mis tagab töötajatele õiguse saada vastavalt ümberõpet kogu tööperioodi vältel. Dokumentis leitakse, et teaduse ja arendustegevuse rahastamisele peaksid riigid pühendama oma SKT-st 4%, kusjuures siia ei peaks kuuluma sõjalised või tuumaenergia alased uuringud, eelistatud aga öko-innovatsioonid.

Paljud eelloetletud põhimõtted kolisid ka 11. mail Vilniuses peetud Läänemere alalhoidlike tööturgude võrgustiku konverentsil, kus lisaks headele näidetele töötajate mobiilsust edendavatest töövahendustööriistadest Eesti ning Soome, Poola ning Saksamaa või Taani ning Rootsi vahel võrreldi ka sotsiaalse dialoogi edukust erinevates riikides ja kus üks töörühmadest oli pühendatud ka majanduse ümberstruktureerimise vajadustele. Ettekandeid saab vaadata lingilt www.bslabour.net. Sotsiaalkomisjoni liikmetele jäi eriti meelde aga Eesti Ametiühingute Keskkliidu esindaja Harri Taliga esinemised, kus ta rõhutas, et Eesti on Läti ja Leeduga võrreldes majanduskriisi paremini toime tulnud, kuigi alles aeg näitab, millised Läänemere maad kõige õigemaid otsuseid tegid maksumuudatuste ja kärpette osas.

Ülaltoodud seisukohtade valguses ei ole praegu kindlasti õige aeg rohelise erakonna täielikuks ärakaotamiseks Eesti poliitimaastikult ning mai viimasel nädalavahetusel toimuvale üldkogule võiks liikmed tulla pigem suurte positiivsete ootuste kui meedia poolt võimendatud agooniameeleoludes. Erakonna põhjakõrbemise ja mõne aja pärast uuesti kokku tulemise stsenaarium on kindlasti halvem variant, kus leitakse ühine arusaam erakonna asukohast parem-vasakpoolsuse skaalal, antakse hinnang tehtud vigadele ning jätkatakse uuenuend juhatajusega. Ajal, kui Euroliidus kõneldakse järjest jõulisemalt rohelise majanduskasvu eelistest ning Eesti on siin mitmes valdkonnas lausa eeskuju näitamas, on jutt rohelise erakonna laialilagunemisest tõeliselt arutu.

«Teaduse ja arendustegevuse rahastamisele peaksid riigid pühendama 4% oma SKT-st.»

Eestimaa Rohelised nüüd ka Euroopa Roheliste Ida-Lääne dialoogi juhtimas

PAUL LETTENS

ERP Ida-Lääne dialoogi juhtgrupi liige

Barcelonas 20. märtsil toimunud Euroopa Roheliste Partide (ERP) Nõukogul valiti Erakond Eestimaa Rohelised volikogu liige Paul Lettens ERP Ida-Lääne dialoogi (The Green East-West Dialogue GEWD) juhtgrupi liikmeks.

GEWD loodi 1991. aastal, eesmärgiga tugevdada Euroopa uusi Rohelisi erakondi ja aidata neil integreeruda rohelse maailmavaate väärtuste ja põhimõtetega. Juhtgrupp valitakse kolmeks aastaks ning liikmeid on erinevatest riikidest kokku kaheksa.

Rohelised aktiveerunud

Praegu on prioriteetsed Balkani- ja Horvaatia, Makedoonia, Serbia ja Albaania, samuti Ukraina, Moldova, Gruusia, Valgevene ja Türgi, kus Roheliste aktiivsus on just viimastel aastatel tõusnud.

Euroopa Roheliste Nõukogul Barcelonas Ida-Lääne juhtgrupis kuulati ära riikide ülevaated möödunud ja eelseisvatest valimistest erinevates riikides, kavandati edasised tegevused ja toimingud valimised. Euroopa Roheliste Ida-Lääne juhtgrupis endas toimusid 4 koha ümbervalimised (kaks naist ja kaks meest). Üles olid seatud kaheksa eri soost kandidaati neljale kohale kestvusega kolm aastat.

Eesti kogemus

Igale kandidaadile anti kolm minutit tutvustamiseks, kus mina rääkisin Eesti Roheliste tegevusest Ukraina, Gruusia ja Moldova suunal ja pakkusin meie kogemuste laiemat tutvustamist. Pingelise 6 vooruga valiti Daniela Bozhinova (Zelenite/Bulgaria), Keida Ushtelenca (Party of Greens/Albania), Darko Krajnic (SMS-Zeleni/Slovenia) ja Paul Lettens (Estonian Greens/Estonia).

Viimases voorus häälitati minu poolt 9:6. Võime ainult arvata, et Balkani riigid tulid Eesti kandidaadi selja taha, sest meie pakutud tegevusprogramm neile sobis (naljaga poleks võib öelda, et valimised olid nagu Eurovisioonil, kus Balkani riikidel on kõige rohkem hääli!).

Eestimaa Rohelistel on nüüd suurem võimalus neid oma kogemustega toetada ning teha koostööd näiteks keskkonnahoiu, energiajulgeoleku ja Uute Roheliste töökohtade loomise valdkonnas.

Haridus on võti tulevikku

Kutsun kõiki asjahuvilisi osalema Eesti haridusstrateegia väljatöötamisel. Vastava protsessi algatas Haridus- ja Teadusministeerium ning projekt peaks valmis saama järgmiseks kevadeks. Strateegia ettevalmistamise üldkoordinaator on Eesti Koostöö Kogu (vt lähemalt www.kogu.ee).

JÜRI GINTER
EER haridus-
toimkonna liige

nades võime rääkida loovusest, kuid kui hindamisel ja õppetöö korraldusel kasutame 19. sajandil välja töötatud vahendeid (õppekava, õpikud, klassid, õpetaja jne), siis me tegelikult hoopis pärsime loovust ja tekitame trotsi kooli vastu.

Oma õppekava

Esimene ekspertide nõupidamine toimus 12. mail. Teemaks olid võtme probleemid, mille lahendamisele peaks strateegia kaasa aitama ning see, kuidas seda strateegiat tuleks koostada.

Oma töögrupis leidsime, et põhiliseks probleemiks on üleminek reproduktiivselt, taasesitavalt õppelt innovaatilisele ja loovale õppele. Kui seni on olnud eesmärgiks, et õpilased õpiksid selgeks selle, mida teab õpetaja ja mis on kirjas õppekavas, siis kiiresti uuenevas ühiskonnas sellest enam ei piisa. Sõ-

21. sajandil on juba reaalsus, et igal õpilasel on tema individuaalsust arvestav õppekava, mida iga poole aasta tagant korrigeeritakse, õpilased õpivad gruppides, mida vajadusel võetakse kokku ka ühte ruumi, õpetajad tegutsuvad meeskondadena jne.

Selline paradigma vahetus eeldab loobumist autoritaarsusest ja lähtumist õpilasest kui tervikust ning kollektiivi ja ühiskonna osast.

Huviharidus, kutseharidus jms ei

ole mitte asi iseeneses, vaid osa tervikust.

Strateegias tuleb leppida kokku eesmärgid, kuidas neid saavutada kvalitatiivse arenguga, siis peaksime rõõmustama teistsuguste tulemuste üle, kui oskasime ette näha. See näitab, et oleme jõudnud uuele kvalitatiivsele tasemele (n kummivabrik Nokia hakkas tootma mobiiltelefone).

Seega on eesmärkide kõrval vaja kokku leppida põhimõtetest. Leidsime, et üheks keskseks põhimõtteks on jätkusuutlikkus, mis ühendab stabiilsust, paindlikkust ja muutuseid.

Seni on kahjuks tavaks, et üks seltskond töötab arengukava projekti välja ja seejärel hakkavad teised seda kritiseerima. Muud rolli pole neile jätud. Asjaosalised peaksid aga ise osalema strateegia väljatöötamisel, sest strateegia peaks olema nende taotluste ühisosa.

Kui inimesed on saanud selles protsessis osaleda, siis on ka tulemus nen-

de „oma“ ja nad on valmis pingutama, et seda ellu viia.

Loomulikult ei tohi kapselduda olemasolevasse, vaid kriitiliselt tuleb üle vaadata ka teiste riikide kogemus. Isegi vigadest on võimalik õppida, kas neid vältides või oma tegevust korrigeerides.

Analüüs

«21. sajandil on reaalsus, et igal õpilasel on tema individuaalsust arvestav õppekava, mida iga poole aasta tagant korrigeeritakse.»

Oluline roll on ka ekspertidel, kes peaksid analüüsima olukorda (n mis osas Eesti hariduspoliitika ei vasta Euroopa Liidus kokku lepitud põhimõtetele, mis osas on haridustegelikkus (n eliitkoolid) vastuolus ametliku hariduspoliitika (egalitaarsus) jms. Samuti pidasime oluliseks, et strateegia väljatöötamise protsessiga hoitakse kõiki pidevalt kursis.

Kui te ise ei julge Eesti Koostöö Kogu poole pöörduda, siis saate osaleda Erakond Eestimaa Rohelised haridustoimkonna (haridus@erakond.ee) kaudu.

Jalgratas on vist saatanast?

ALLAN JAAKUS

EER liige

See arvatavasti nii ongi. Jube sõltuvus tekib ... enda oma maale ostsin kolm aastat tagasi, nüüd ei saa temast enam kunagi lahti, võimalusel vean igale poole kaasa, viimastest sõitudest lapsepõlves on palju vett voolanud, nüüd avastades metsa kasvanud lapsepõlve jooksuradu, tekib meeldiv ja mõnus äratundmise rõõm.

Eriti meeldis aastaid tagasi vana hea vene meestekas, oli teine nii universaalne, et kannatas linnas sõita, metsas ja sügiseti porimülkas, eriti mõnus tunne oli kummi ringikeerutamise savilombis. Kuidagi uhke oli, et omad niipalju jõudu, mille tulemusena suudad ületada hõõrdejõu ja jalad on justkui võimsad automootorid.

Viimastel aastatel oli aga rattaid müüdavates poodides olukord kesine, peamiselt pakuti odavaid maastikurattaid ja mõned kallid tänavasõidurattad – sellist head ja mõnusat meestekat aga polnud kuskilt võtta.

Sattusin mõned nädalad tagasi poodi jalgrattaid silmitsema ja oh imet, meestekad on tagasi ja veel missugused: tugeva raamiga, linnas kohandatud kummidega, porilauad-pakiraamid juba küljes, tuled ees ja taga, tagasihoidlikud kolm käiku on rummu peidetud, ei lahtisi otsi ega ühtegi silma riivavat osa ning mis peamine, polnud toodetud idamaades ja hind ainult 2990 meie krooni. Vot sellise ratta ma ostaksin ja sõidaksin! Sõidaksin just sinna, kus ammused teed on juba lõppenud ja rohtu kasvanud, sõidaksin ikka edasi, edasi ja teeks päeva toredaks.

Ja uus ost tasub end ära, annab see ju võimaluse loodust kiigata ka mujalt kui autoaknast ja lisaks seejuures end veel liigutades. Just viimasest on meie kooslus kõige rohkem puudust tundnud, andkem siis voli organismile ja laskem

tal end puhastuda jääkainetest ja stressist ning ajapikku kuhjunud mõttemustest.

Mis siis ikka, rehvid täis ja proovisõidule. Suunaks valisin laulukaare, et minna inspekteerima, missuguseid viise sealne „laulupidu“ ka laulab siis. Hiljem öösel ei saanud und ja tegin veel tiiru lähemale ristile ja tagasi. Taas kogesin järgmisel päeval mõnusat valu jalalihastes, kuid see käib taasalustajaga kaasas. Nii hirmsasti tahaks aga jälle ja jälle sõita, aga....

Maailm on teistmoodi

Rattal liikudes on maailm nagu teistmoodi. Võid nautida rahuliku kruuise ja kuulata mida linnud räägivad... võid kimada, kuidas jaksad ja siis lased vaba jooksuga minna, oled sõltumatu eelislokorras nii jalakäija, kui autojuhi ees (ühissõiduki ajad või liiklusummikud ei

mõjuta sind kunagi). Ok jah, kui kimadki läbi putukaparve ja mõni neist sulle silma satub... siis oled ise ettenägematu, et ratturiprille ei kannan.

Ühesõnaga, minu jaoks on see jalgrattasõit nagu jalgrattasõit kogu selle headuses... ehk siis unustatud vana.

Lasteaias sai rattasõit selgeks ja peale seda mul ka alati ratas oli - Skolnik, Ereliukas, siis veel nn. „meestekas“ (ei mäleta, missuguse tehase toodang see veel oli). Viimasega sai ikka eriti palju läbi uhatud, kuna käisin siis rattaga kalal ja kodust sinna oli 12km., päevas siis mitte vähem, kui ca 30km., vahest rohkemgi ja seda peaaegu aastaringselt. Sai isegi ühed naastrehtved ise tehtud. Mäletan kevadeti olid sellised ilmad, et tunnikese paistis päike, oli soe ja siis lähenes lumepilv ning teise tunnikese olid praktiliselt lumehanges.

Selle rattaga minu ratatatu ka piirnes, kuna siis langes mul osaks saada oma elu esimese neljarattalise (2105)

omanikuks. Mäletan veel siiani, kuida marusikat rinnale tagades sõpradele vandusin, et ega ma rattast unusta. Autoga vaid pikemaidsi otsi töötasin teha ja rattaga ikka edasi toimetan.... Njah... murdsin oma lubadust siiski.

Sõber jalgratas

Vahel sõprade juures nende rattast kuuris või aia ääres nähes, tekkis ikka selline kiusatus, et hüppaks selga ja teeks mõned tiirud. Paraku lõppes see katkise pedaaliga, lisaks jäin ühtedest teksastest ilma, sest keti ja hammasratta vahelt viimast ennem kätte ei saanudki.

Homme on jälle päev ja loomulikult oma uue sõbraga-jalgrattaga lähen kesklinna avastama. Vaevalt ma seal autojuhtidele teretunud olen?! Veel enamgi, kas minusugusele seal kohtagi ongi? Eks teedevõrgustik ole samasugune kui aastakümnete eest, ainult liiklustihedus on

kasvanud, nüüd tuleb terad sõkladest eemaldada ning planeerida linna uhked jalgrattateed, aga seda mitte uisapäisa, vaid ikka mõttega, hea projektiga ning arenenud riikide toel ja näitel. Siiski tehniliselt ei kiirustaks sellega, kuna jooksuvate projektidega kaevatakse aeg-ajalt osa tänavaid ülesse, samas oleks just nüüd viimane aeg viimastega koostööd teha, et saaks uued teekatted ning samas ka jalgratastele OMA teedevõrgustiku.

Ja mida see annab, kas muutub rahva tahe haarama jalgratta järele, et näiteks tööle sõita? Kindlasti muutub suhtumine tingimuste loomisest ning mis veelgi tähtsam, hoitakse kokku määraval hulgal ressursse, inimeste tervis paraneb, suhtumine üksteisesse ja midagi positiivset veel...

See on see tunne, mida ikka lapsepõlvest mäletame, aga mille olemust me enam ei suuda mõista.

Head jalakeerutamist!

Roheliste Rattaretk 2010 – “Kuidas elad Vooremaa?”

KARINE OGANESJAN

MTÜ Noored Rohelised Peasekretär

Juba 22 aastat, igal mai-kuu teisel nädalavahetusel toimub üle-Eestiline rattaretk, mis on korraldatud MTÜ Roheliste Rattaretke poolt.

Oga aasta erinevates Eestimaa paikades saavad kokku rattahuvilised ja südames Rohelised, kus osaleb 800 kuni 3000 inimest.

Sel aastal oli rohelisi rattareid kokku umbes 1750 ning sõideti kolme

päeva jooksul marsruudil - Palamuse – Luua – Raigastvere – Elistvere – Maarja-Magdaleena – Saarljärve – Kaiu järv – Kääpa – Koseveski – Omedu – Kasepää – Mustvee – Võtikvere – Linnutaja – Torma – Laiusevälja – Laiuse – Kuremaa – Kassinurme – Palamuse.

Noored olid abiks

Osa võtsid ka Noored Rohelised. Mõned töötasid prügisorteerimise leiris, teised medstaabis. Kõik osalejad jäid rahule ning kõige rohkem elamusi saadi ilma tõttu.

“Kindlasti jäi meelde Vooremaa huvitav loodus, pikad tõusud ja langused, ekstreemselt jahe ja soe päev ja ilusad vaated. Meelde jääb kindlasti tore seltskond, kellega koos viibida sai,” ütles Noorte Roheliste lihtliige Rene Iliste.

“Mulle meeldis tegelikult ilm, nii imelik, kui see ka ei tunduks. No kui tihti on ikka võimalik ühe päeva jooksul lõõskava päikese kätke põletus

näole saada ning paari tunni möödudes tugeva tuule ja vihma käes äikesetormis vändata,” tões Noorte Roheliste aseesimees Lembi-Liis Ebre.

Taas vabatahtlikuks

Programm oli koostatud väga hästi, huvitav oli sõita, võimalik oli näha palju ilusaid kohti, lõunapauside ja õhtusõõkide kõrvale kuulasime erinevate eesti bändide kontserte.

“Kõige mõnusam oli see, et nii palju inimesi oli nagu üks tervik. Kõik koos sõitsid, tantsisid ja nautisid loodust. Selliseid üritusi võiks olla rohkem, kus nii palju võõraid inimesi muutub mõneks päevaks kui üheks suureks pereks!” - pakkus Noorte Roheliste peasekretär Karine Oganessian.

“Siiski oli retk igati tore ning enne järgmise aasta matka, kui toimub vabatahtlike värbamine, mina igal juhul telefonil välja ei lülita!” oli Noorte Roheliste revisjoni liige Siim Katkosilt veendunud.

Saage tuttavaks: ilutegija

INTERVJUEERIS KATRIN MESILANE

Saame siis tuttavaks! Kes Sa oled?

Olen Toomas Niimann, inimene, kes on eluaeg püüdnud töötada nii, et oleks käed ja pea, ikka enne pea ja idee, siis käed. Käsitöö on kõige üllam töö.

Kuidas sündis idee ja millised esemed on valminud?

Vaadake, seda ma ei tea, muudkui sünnivad ja sünnivad... Mu poeg tegeleb parfüümidega ning palju testpudeleid jääb üle, mis visatakse pidevalt prügikasti. Olen hakanud neid taaskasutama – teen peegliraame, valgusteid jm asjakesi. Miks? Kuna klaasi valatud disainerimõtete kontsentratsioon sisaldab endas palju esteetikainfot, siis on nende mõtete kandjate minemaviskamine sulaselge raiskamine. Iga pudeli on disaininud küllalt kuulnud disainer – kunstnik, kelle mõteted maksavad sadu tuhandeid eurosid. Ja pealegi... selline kooslus on ilus.

Kas pere toetab Sind? Kas seda võiks nimetada ka pereäriks?

See pole äri, see on lõbu. Kuid jottub ta küll ärist, kuna parfüümifirma on mu poja oma. Nagu juba ütlesin - parfüümipudeleisse on kätetud disaineri loominguline säde. Kui neist midagi teha, siis see säde ei lähe prügimäele, vaid sünnib uuesti.

Kas seoses harrastusega meenub ka midagi kummalist või naljakat?

Kummaline on see, et inimese, indiviidi õnne kriteeriumiks on, et surres oleks võimalikult rohkem asju. Naljakas on võimuaenus.

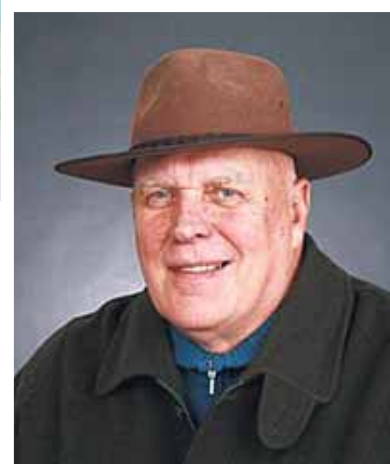
Millised on tulevikuplaanid?

Olen praegu 71,8 aastane. Tahaksin

ehitada ühe nullenergia maja, rajada ühe pargi ja teha ümbermaailmareisi ida suunas, lääne suunas olen teinud.

Kas Sulle saab ka tellimusi anda?

Saab, kui inimene mulle meeldib.

HEA MÕTE

VELDA PURIN

Roheliste liige

Kui maad on vähe, siis abikaasa lööb kolm ritva maa sisse, mina istutan kolm türgioa taime iga ritva lähedusse. Sügisel on türgioa kaunu nii palju, et ise ei jõua kõike ära süüa. Suvel on kaunad noored, pehmad, käepärast iga päev võtta - võib stovida, suppi keeta jne. Sügisel keedan väheses soolvees ja panen purkidesse, kaunu on alati nii palju, et saab isegi sõpradele jaotada.

Elu on nii huvitav ja rikas.

Rohelised Kõinastul

ALVI RAND

EER Saare- ja Muhumaa piirkonna esinaine

Nii nagu valmistusid inimesed üle Eestimaa jõu ja nõuga talgupäevaks, tegid seda ka Saare- ja Muhumaa piirkonna roheliised.

Häid mõtteid jagus maast laeni, mida siis jõudumööda realiseeriti. Kes koristas oma koduümbrust, kes löi kaasa küla, kes valla tegemistes. Mõnelgi pool jätkus talguliste tegevus veel pühapäevalgi. Möödunud aastal alguse saanud mõttetalu toimus Torgu vallas ka tänava Kaupo Vipi hoogsal eestvedamisel.

Ühise koristustalgu korraldasid Rohelised aga hoopis ei Saare ega Muhumaa vaid Kõinastus. Selleks oli põhjuseid mitu: eesmärgiks oli koristada just mere- ja valla oli leida jõukohane rannalõik. Vähesed sünnilt saarlased on Kõinastule tee leidnud, rääkimata siis mandri inimestest. Kuna üks piirkonnaga hiljuti liikunud liikmetest on sünnilt kõinlane, saigi ühiselt plaani peetud, logistika paika pandud ja majutus korraldatud.

Sest ega Kõinastule alati kuiva jalaga pääse ega üheks päevaks mõtet minna olegi. Lembri Jüri toimetas oma tubli valge linalakaga (Toyota Hilux) Muhu rannal ootajad üle mere tavapärasest Kõinastule sõidu teed pidi. Kõinlased hakkasid oma talukohtades kibekärmelt toimetama ja Rohelised võtsid ette rannariba Kõinastu põhjakaldal. Allatuule liikudes oli kadakate vahel kohe esimese asjana 2 kanistrit, mis ilmselgelt kaugema kandi laevadelt pärit, teadis Jüri

rääkida. Kuna kanistrites sisalduv aine oli külmutusvedelik, peeti targemaks kanistritel olev info täpselt üles kirjutada ja võimaliku päritolu tuvastamiseks vastavate keskkonnaametitega ühendust võtta. Peamiselt leiti rannast ootuspäraselt kiletükke, plastik- ja klaaspudeleid, plastkanistreid. Ette tuli ka möödunud või ülemöödunud suvest rannale jäänud mälestusi: plätud, Adidase jooksujalats, vana kummik jm.

Üllatust pakkus plastikpudel mida kadakate vahelt üles korjama minnes, piki nõõri juba rohtu kasvanud mõrd välja tõmmatud sai. Mida lähemale eemalt paistvale Orissaare teletornile liiguti, seda enam leiti kilet ja põhupallinõõri. Kotid prahti täis tuli auto külalt järgi tellida ja seejärel keha kinnitama minna. Ohtupoolikul sai ette võetud veel läbimata lühem kaldalõik, peami-

selt leiti klaastarat kuid siit leiti ka otseste inimtegevuse tagajärjel piinarikast surma surnud rebane. Metsloom oli peadpidi konservi vm söödavat sisaldavasse plekktünni kinni jäänud ja nii oma otsa leidnud. See vaatepilt oli sedavõrd võigas, et pidasime paremaks esmalt loodusel oma töö lõpetada.

Taas Nuka taluõuel, sai kottide sisu üle vaadatud, mis aakriku leiuna veel korduvalt kasutada kannatas, sai kõrvalle pandud. Selge on see, et ega kõik mida rannas leida võib ole kaugetelt laevadelt pärit, vaid ikka eesti inimese enda tegevuse tagajärg.

Päev õhtus, meeldiv rammestus kontides oli oodata küla pillimeest Võrklaev Tiitu, sooja sauna ja selle eest hea seista, et laud kaetud saaks. Kuna Kõinastul ei ole kunagi elektrit olnud on inimesed ikka loodusega kooskõlas elades

oma toimetamisi toimetanud, loomi pidanud, kangast kudunud, leiba küpsetanud ja pirdu põletanud. Tuli meilgi küünlavalgel ihu kasida ja seejärel lõõtspilli saatel toidul hea maitsta lasta. Kui kord juba nii kaugele tulnud, oli vaja järgmisel päeval ka Kõinastu ürgses tammikus jalutuskäik ette võtta, külale ring peale teha ja kohalikus talumuuseumis ära käia. Teine Maailmasõda oli laiu tiheasustusest alles jättnud vaid ühe elumaja ja mõned aidad, pisitasa on Eesti taasiseisvumise aegu ka Kõinastule uusi hooned juurde kerkinud ja kõinlased esiisade maadele tagasi tulnud. Kes aga kiire elutempos rahu või niisama äraolemise kohta vajab, siis teadke, et Kõinastul võetakse kõik külalised alati lahkelt vastu ning pakutakse öömaja, selline on olnud sealtkandide rahva hea tava.

TALGUPÄEV VAHASTUS

HELGI MÄNNIK

Roheliste liige

Tibas vihma, puhus tuul, siiski kõigil muie suul. Kokku tuli noori, vanu. Ühistöö on suurim mõnu!

Ei meil kaua olnud mahti – külatalgud läksid lahti. Koristada oli vaja prahti ümber rahvamaja.

Uuendati palliplats. Külapoiss ei ole mats! Lihtsalt ringi nad ei ralli, lõõvad õhtul platsil palli.

Bussipeatus korda tehti, ka seal koristati lehti. Metsistunud võsa saeti, oksad lõkkesse siis aeti.

Sai koristatud viimne jupp, ja rahvast ootas hernesupp. Koka seda juba teab, kuidas supp saab maitsev, hea! Kui söödud supp ja tehtud muu, istutati kuusepuu. Kogu risu põles tuhaks... Nüüd on küla jälle puhas!

